

De Tribune speciaal 'de Joodse kapitalisten' aan de kaak als 'geldschieters van de nationaal-socialistische beweging'.¹ Het katholieke dagblad *De Tijd* was het 'geheel met Hitler eens, wanneer hij verklaart dat de ingezette strijd tegen het marxisme een strijd is op leven en dood'.² Ook *De Standaard*, anti-revolutionair, vond heel wat te loven: 'De republiek van Weimar gaf veel te veel vrijheden, naaktgymnastiek en goddeloosheid namen toe en van de vrijheid werd niets dan misbruik gemaakt'³; niet in Duitsland maar in de Sowjet-Unie werkten 'de machten der hel. En het valt te begrijpen dat in een land als Duitsland, waar dit verfoeilijk communisme miljoenen reeds in zijn greep ving, om het geweld der overheid wordt gevraagd teneinde dit werk der diepte te keren'.⁴ Aan de Duitse correspondent van dit blad was het geluk beschoren geweest, een bijeenkomst bij te wonen waar Hitler sprak, een 'onvergetelijk toneel', een 'apothese van Duitslands wedergeboorte'.⁵

Wie had *Mein Kampf* gelezen?

Er waren er – maar hun beoordelingen waren veelal opvallend waardierend. In het weekblad van ds. Geelkerken's Hersteld Verband, *Woord en Geest*, was in de zomer van 1932 een reeks van zeven lange artikelen verschenen, gewijd aan het nationaal-socialisme. Hitlers antisemitisme was er bij de schrijver als koek ingegaan, ook in Nederland hadden, schreef hij, 'de Joodse marxisten . . . het volk geïnfecteerd met de materialistische bacil die nauw verwant is aan de veroorzaker van hun eigen ziekte, de bekende Joodse, materialistische mammondienst'⁶; het nationaal-socialisme was prijzenswaardig: 'de uiting van een te lang gemarteld volk, van een volk dat door eenzijdige, onoordeelkundig opgelegde vredesverdragen tot het uiterst van zijn spankracht is gefolterd'⁷; wel had de schrijver hier en daar bezwaren tegen de mentaliteit die uit *Mein Kampf* sprak, maar men moest bedenken dat Hitler, toen hij dit werk schreef, 'aan een verbitterde gemoedsstemming ten prooi was'; sindsdien had hij zich 'meer vredelievend betoond'⁸. Enkele maanden later deed dr. J. A. Nederbragt in het maandblad van de Anti-Revolutionaire Partij, *Anti-Revolutionaire Staatskunde*, onder de titel 'Hitler, de Duitser, als denker' verslag van zijn bevindingen met de lectuur van *Mein Kampf*, 'een boek van betekenis, een vaak zeer diepgaand boek, hier en daar ook een mooi boek' – maar een boek waaruit het 'voor de Christen *lucius clarius* wordt, waarom hij ver van Hitler af moet staan'. Op alle punten? Dat toch niet. Dr. Nederbragt schaarde zich naast Hitler 'in zijn strijd voor zedelijke reinheid' en waar hij 'de wetten der moraal hoog houdt'. Zijn

¹ A.v., 29 mrt. 1933. ² *De Tijd*, 18 febr. 1933. ³ *De Standaard*, 4 mrt. 1933.

⁴ A.v., 24 febr. 1933. ⁵ A.v., 17 febr. 1933. ⁶ P. van Rijn: 'Het nationaal-socialisme', *Woord en Geest*, VII, no. 43 (22 juli 1932), p. 337. ⁷ A.v., no. 41 (8 juli 1932), p. 321. ⁸ A.v., no. 45 (5 aug. 1932), p. 353.